

KEŞMİR'DE İHLALLER KAYGI UYANDIRIYOR

Emre Yıldırım

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Yıldırım, E. (2020). "Keşmir'de İhlaller Kaygı Uyandırıyor", İNSAMER, 06.02.2020.

 Analiz

Nüfusunun yaklaşık %90'ı Müslümanlardan oluşan Jammu Keşmir'de Hindistan işgalinden kaynaklı sorunlar tartışılmaya devam ediyor. Geçen yıl ortalarında Keşmir'in özerk statüsünün iptal edilmesi ve yıl sonuna doğru Vatandaşlık Yasası'nda yapılan değişiklikler, yüz binlerce Müslüman'ı ilgilendiren bir krize dönüştü.

Konu, 1948 yılından bu yana en az 20 defa Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) gündemine gelmiş olmasına rağmen hâlâ çözümsüz bir şekilde askıda bekliyor. Keşmir'deki çözümsüzlüğün temel nedeni olarak, Hindistan'ın Keşmir konusunda BM'de alınan kararlara aykırı hareket etmesi gösteriliyor.

Keşmirliler, 30 yılı aşkın bir süredir kendi kaderini tayin etme mücadelesi verirken, temel hakları ile ilgili olarak da ağır ve sistematik ihlallere maruz kalıyor. Keşmir kaynaklarından

elde edilen veriler, olayların tırmanışa geçtiği 1989'dan itibaren bölgede 100.000'den fazla sivilin öldürüldüğünü ortaya koyuyor. Ayrıca aynı süre içinde 11.000 kadının tecavüze uğradığı, 22.000 kadının dul kaldığı, 100.000'den fazla çocuğun yetim kaldığı bildiriliyor. Hindistan tarafından protesto gösterilerine yapılan sert müdahaleler nedeniyle binlerce sivilin de ağır biçimde yaralandığı ya da kalıcı sakatlıklar yaşadığı belirtiliyor.

BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin Hindistan işgali altındaki Jammu ve Keşmir'deki durum hakkında Haziran 2018 ve Temmuz 2019'da yayımladığı iki farklı raporda, bölgede işlenen ağır ve sistematik insan hakkı ihlalleri sıralanıyor ve BM himayesinde bir soruşturma komisyonu kurulması isteniyor. İslam İşbirliği Teşkilatı'na (İİT) bağlı İnsan Hakları Komisyonu da benzer verileri teyit ediyor.

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Keşmir ile ilgili en yıkıcı darbelerden biri, 5 Ağustos 2019 tarihinde yaşandı. Hindistan hükümeti, anayasanın 370. Maddesi'ni iptal ederek Jammu ve Keşmir'in özerkliğini tek taraflı olarak kaldırdı. Böylece bölgenin statüsü tamamen Hindistan'a bağımlı hâle gelirken, Keşmir dışından gelecek yeni yerleşimcilere de kapı açılmış oldu. Bu ikinci boyut, Hindistan için hem Keşmir'in Müslüman yoğun demografik yapısını değiştirme ve kolonileşme konusunda büyük bir fırsat hem de olası bir BM baskısında yapılacak halk oylamasında istediği sonucu almasını sağlayacak bir adım olması hasebiyle önem arz ediyor.

Hindistan aldığı bu yasa dışı karardan sonra, Keşmirliilerin karşı hamlelerini önlemek üzere, konuşma, seyahat ve toplanma özgürlüğü konusunda benzeri görülmemiş kısıtlamalar getirdi. Başta Pakistan olmak üzere birçok ülkenin karşı çıktığı bu adımla birlikte bölgenin geleceği daha da belirsiz bir hâl aldı.

Hindistan'ın 5 Ağustos 2019 tarihli, Keşmir'in statüsünü tek taraflı olarak değiştirme kararı, BMGK'nın 47 (1948), 51 (1948) ve 80 (1950) sayılı kararlarına aykırı ve yasa dışı olarak kabul ediliyor. Daha da önemlisi, bu durum, BM'nin bölgede demografik değişimi yasaklayan 91 (1951), 122 (1957) ve 123 (1957) sayılı kararlarıyla da çelişiyor.

BMGK kararları, Keşmir'i "tartışmalı bölge" statüsünde kabul ettiği için, Hindistan'ın bölgedeki son hamlesini ülkenin "iç meselesi" olarak yorumlamak kesinlikle mümkün değil. Kaldı ki bu karar, sorunun bir diğer tarafını oluşturan Pakistan ile imzalanmış olan Simla Anlaşması'na da tamamen aykırı.

Jammu ve Keşmir anlaşmazlığı on yıllardır iltihap topladığından, periyodik olarak Hindistan ve Pakistan arasında yaşanan çatışmalarda bir patlama noktası gibidir. Uluslararası kabul görmüş bu anlaşmazlığın çözümlenmemesi, daha önce Hindistan ve Pakistan arasında savaflara ve savaşa yakın gerilimlere yol açmıştır. Bu nedenle Keşmir, hâlihazırda potansiyel bir patlama noktası olmaya devam etmektedir.

Hindistan'ın, kamuoyunun dikkatini bölgede onlarca yıldır uyguladığı zulümden uzaklaştırmak ve kendi kaderini tayin hakkı konusunda Keşmir halkının haklarını gasp etmek için "terör" bahanesine sarıldığını hatırlatan bölge kaynakları, güvenlik tartışmaları bir yana, bölgedeki insan hakkı ihlallerine vurgu yapıyor.

2019'da İnsan Hakları Görünümü

Hindistan idaresindeki Jammu ve Keşmir'de, insan haklarına dair son yayımlanan rapor, yukarıda tarihî arka planına işaret edilen ihlaller sürecinin devam ettiğini gösteriyor. 1 Ocak-31 Aralık 2019 tarihleri arasını kapsayan rapor, ağır insan hakkı ihlallerinin trajik boyutlarına dikkat çekiyor.

Jammu ve Keşmir'in sınırlı özerklik hakları, Hindistan hükümeti tarafından 5 Ağustos 2019'da kalıcı olarak kaldırıldığından, 2019 yılı bölgenin inişli çıkışlı tarihinde önemli bir dönüm noktası oldu. Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ICCPR) Madde 1.1 tarafından şart koşulan "Bütün halkların kendi kaderlerini tayin hakkı vardır. Bu hakka istinaden siyasi statülerini özgürce belirlerler ve ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerini özgürce sürdürürler." ibaresini ihlal eden karar, Jammu ve Keşmir halkına danışılmaksızın tek taraflı olarak alındı. Hindistan hükümeti, söz konusu kararı alırken Jammu ve Keşmir halkına veya temsilcilerine danışmadığı gibi, tüm bağımsız Keşmir liderliğini de yürürlükten kaldırdı. Bu karara eyalette, özellikle de Keşmir Vadisi'ndeki tüm büyük şehir ve kasabalarda yaklaşık 100.000 askerinin konuşlandırıldığı askerî bir kuşatma eşlik etti. Bütün cep telefonu, internet ve posta hizmetlerinin kapatıldığı umumi bir iletişim ablukası yanı sıra katı bir sokağa çıkma yasağı uygulanmaya başlandı. Ayrıca Jammu ve Keşmir'deki toplu tutuklama, işkence, cinayet, aşırı güç kullanımı, taciz ve gözdağı verme iddiaları da çeşitli raporlara konu oldu.

Bu raporlardan edinilen bilgilere göre; bölgede yaşanan şiddet, 2019 yılında da -son 10 yılda olduğu gibi- artış eğilimini sürdürdü. 2019

yılında, farklı şiddet olaylarında en az 366 kişi katledildi. Jammu ve Keşmir'de geçen yıl 159 Keşmirli milis ve 129 silahlı güçler mensubu yanı sıra 12'si kadın en az 80 sivilin yargısız infazı gerçekleşti.

Geçmişte olduğu gibi 2019 yılında da Jammu ve Keşmir'de çocuklar devlet şiddetinin kurbanı olmaya devam etti. Bölgedeki çeşitli şiddet olaylarında sekiz çocuk öldürüldü. Bu infazların yanı sıra çocuklar ayrıca, misillemelere karşı silahlı kuvvetler tarafından yasa dışı ve haksız şekilde gözaltına alındı; işkence dâhil olmak üzere her türlü kötü muameleye maruz bırakıldı.

Geçen yıl Madde 370'in yürürlükten kaldırılmasından sonra, Jammu ve Keşmir'de yerli halktan olmayan işçilere yönelik şiddet de tırmanışa geçti. 5 Ağustos'tan itibaren yabancı uyruklu en az 14 işçi, kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından öldürüldü, çok sayıda kişi de yaralandı.

2019 yılında Jammu ve Keşmir'de toplam 80 sivil öldürüldü. Bunların 19'u silahlı kuvvetler mensuplarına, 28'i kimliği belirsiz silahlı kişilerce, 6'sı silahlı milislerce öldürüldü; 7 kişi patlamalar sebebiyle 17 kişi de çapraz ateşte kalarak hayatını kaybetti.

Hindistan hükümeti sivil cinayetlerini reddetse de Jammu Keşmir Sivil Toplum Koalisyonu (JKCCS) ve Kayıp Şahıslar Derneği (APDP) bu cinayetlerin bazılarını belgelemeyi başardı. Hint silahlı kuvvetleri tarafından uygulanan aşırı güç kullanımı sebebiyle -özellikle pelet mermileri ve göz yaşartıcı gazlar sebebiyle- geçen yıl en az altı kişi öldü.

2019'da Jammu ve Keşmir'de 195 farklı operasyonda yaklaşık 159 Keşmirli eylemcinin öldürüldüğü belirtilse de bu operasyonlar sırasında taciz, gözaltı, aşırı ve ayırım gözetmeyen güç kullanımı dâhil olmak üzere sivil nüfusa yönelik birden fazla insan hakkı ihlali kayıtlara geçti. Aynı sürede güvenlik güçleri ile silahlı gruplar arasında en az 87 çatışma yaşandı. Bu çatışmalar sırasında sivillere ait çok sayıda mülk hasar gördü.

Hindistan hükümeti 5 Ağustos'tan bu yana 5.161 kişinin gözaltına alındığını, bunlardan 609'unun gözaltında tutulduğunu, geri kalanının ise serbest bırakıldığını açıklasa da Keşmir kaynakları gözaltına alınanlardan kaçının kaydının tutulduğuna dair net bir bilgi olmadığını altını çiziyor. Jammu ve Keşmir Yüksek Mahkeme Sicili aracılığıyla elde edilen verilere göre, 2019'da 662 yeni *Habeas Corpus* dilekçesi kaydedildi.

Jammu ve Keşmir'de 8.000'den fazla kayıp olduğu ve bu kişilerin akıbetleriyle ilgili hiçbir bilgi bulunmadığı bildiriliyor. Hükümet ve resmî kurumlar ailelere herhangi bir açıklama yapmadığı için bu kişilerin aileleri acı içinde yakınlarından gelecek bir haber bekliyor. Jammu ve Keşmir'de zorla kaybedilen binlerce kurbanla ilgili gerçekleri ortaya çıkarmak için şimdiye kadar ne siyasiler bir çalışma yaptı ne de resmî kurumlar bir soruşturma başlattı. 2019 yılında insan hakkı ihlalleri ile ilgili olarak yapılan başvuruların hiçbiri için yargı süreci başlatılmadı. Dolayısıyla geçtiğimiz yıl Jammu ve Keşmir'de faillerin yargılanması ve insan hakkı ihlallerine ilişkin ciddi hiçbir soruşturma yapılmadı.

2019 yılında Jammu ve Keşmir'de "yasa ve düzeni koruma" ve "ulusal güvenlik" bahanesiyle çeşitli kısıtlamalar getirildi. Yıl içinde sokağa çıkma, seyahat ve toplanma ile ilgili kısıtlamalar dokuz kez uygulandı.

2019 yılında medya mensupları da önceki yıllarda olduğu gibi güvenlik güçlerinin şiddet, baskı ve tacizine maruz kaldı. Gazeteciler fiziksel saldırıların yanı sıra yazıları sebebiyle de sansüre uğradılar.

Önceki yıllarda emsal teşkil eden bir kararın ardından hükümet, barış ve düzeni sağlama adı altında insanların dinî özgürlüklerini ihlal eden uygulamalara da imza attı. Örneğin geçen sene tarihî Jamia Mescidi'nde 24 hafta boyunca ibadete izin verilmedi. Ramazan ayında, iki cuma günü, cemaat namazlarına izin verilmedi. Eski Srinagar şehrindeki Nakşibend Sahab mabedinde 2 Kasım'da düzenlenen yüzlerce

yıllık Khoja Digar geleneğine ilk kez izin verilmedi. Hazretbal'da kutlanan Eid Milad içinse sadece küçük bir topluluğa izin verildi.

2019 yılında Hindistan hükümetinin Jammu ve Keşmir'de ayaklanmalara karşı aldığı önlemlerinden biri de bilgiye erişim hakkına getirilen kısıtlamalar oldu -bu uygulama hâlen devam ediyor. Yıl içinde 55 internet blokajı vakası kaydedildi. Hindistan hükümetinin Keşmir'in özerkliğini iptal etme kararından önce (5 Ağustos 2019), internet hizmetleri 1 Ocak 2019'dan 4 Ağustos 2019'a kadar toplam 54 kez engellendi. O tarihten bu yana bir dünya rekoru kırılarak 149 gün internet kesintisi uygulandı.

Geçen yıl Jammu ve Keşmir'de bireysel olarak da çok sayıda işkence ve cinsiyete dayalı şiddet vakası bildirildi. *The Independent* 1 Eylül'de Keşmir'in güneyindeki Pulwama bölgesindeki Parigam'da aramalar sırasında gözaltına alınan 12 kişinin işkence gördüğünü yazdı. Haberde yol ortasında çırılçıplak soyularak sıraya dizilen bu kişilere, cinsel organlarından elektrik verilerek işkence edildiği, ardından bir yığın hâlinde üst üste yatırıldıkları ve bu aşağılayıcı muamelenin uzun süre devam ettiği belirtildi.

2019'un ilk çeyreğinde Jammu ve Keşmir'de sivillere ait mülklerin tahrip edilmesi ile ilgili en az 18 vaka rapor edilirken, nisan-haziran arasında bu tarz vakalar bilinmeyen bir sebeple daha az rapor edilmeye başlandı. 5 Ağustos'ta getirilen

kısıtlamalar ve iletişim ablukası nedeniyle gece baskınları sırasında silahlı kuvvetlerce yapılan tahribatlara dair bilgi alınmadığı belirtildi. Bununla birlikte, 5 Ağustos sonrası getirilen kısıtlamalar kapsamında sınırlı da olsa ziyaret edilebilen Keşmir Vadisi'nde yapılabilen birkaç araştırmada, insanların genellikle sivillere ait mülklerin silahlı kuvvetler tarafından tahrip edilmesinden ve vandalizmden şikâyet ettikleri tespit edildi.

Öte yandan Hindistan'da yaşayan Keşmirliler de -öğrenciler, iş insanları, profesyonel meslek sahipleri- devlet güçlerinin, sağcı öğrenci gruplarının ve halkın türlü tacizlerine maruz kaldı. 2019'da, Hindistan genelinde Keşmirlilere yönelik en az 43 saldırı düzenlendiği bildirildi.

Bunlar dışında Jammu ve Keşmir'de engelli kişileri hedef alan şiddet olayları da rapor edilmeye devam etti. Son 16 yılda (2003-2019) en az 18 zihinsel engelli kişinin cinayete kurban gittiği belirtildi.

Ayrıca önceki yıllarda olduğu gibi, Jammu ve Keşmir'de konuşlanmış Hint silahlı kuvvetleri mensupları arasındaki intihar olayları ve kardeş katli vakalarındaki artış, 2019 yılında da devam etti. 2019'da 19 silahlı kuvvetler personeli intihar ederken, üç personel Jammu'nun Udhampur bölgesinde öldürüldü. Öldürülenlerden biri cinayeti işleyen askerin kardeşiydi.